

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Страхування та страхова справа

Шифр та назва спеціальності

072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Інститут

ННІ Економіки менеджменту і міжнародного бізнесу

Освітня програма

Фінанси і банківська справа

Кафедра

Обліку і фінансів (205)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Спеціальна (фахова), Обов'язкова

Семестр

4

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Татаринцева Юлія Леонідівна

Yulia.Tataryntseva@khpi.edu.ua

Кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і фінансів (НТУ «ХПІ»)

Авторка понад 40 наукових і навчально-методичних публікацій. Провідна лекторка з курсів: «Страхування», «Інвестиційна та інноваційна діяльність», «Соціальна відповідальність та бізнес соціальний аналіз».

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Насібова Ольга Вікторівна

olha.nasibova@khpi.edu.ua

Доктор економічних наук, професор кафедри обліку і фінансів НТУ «ХПІ»

Досвід роботи - 20 років. Автор понад 85 наукових та навчально-методичних праць.

Курси: "Страхування та страхова справа", "Фінансові ринки", "Банківський менеджмент", "Ринок фінансових послуг", "Управління фінансовими ризиками".

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Курс «Страхування та страхова справа» розвиває знання та навички, необхідні для забезпечення ефективного страхового захисту, тобто попередження, подолання або зменшення негативного впливу ризиків і відшкодування збитків. В ході навчання студенти дізнаються як ідентифікувати

та оцінювати страхові ризики, аналізувати стан страхового ринку та чинники, що впливають на його розвиток, визначати відшкодування відповідно до системи страхування, розраховувати тарифні ставки для визначення страхової премії, проводити аналіз фінансово-господарської діяльності страховика. |

Мета та задачі дисципліни

|Оволодіння теоретичними знаннями та практичними навичками у сфері страхових взаємовідносин щодо забезпечення страхового захисту юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій для формування фахового світогляду економічних процесів та прийняття управлінських рішень. |

Формат занять

|Лекції, практичні заняття, самостійна робота, консультації. Підсумковий контроль - іспит. |

Компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій.

ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК10. Здатність працювати у команді.

ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища.

СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).

СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку.

СК06. Здатність застосовувати сучасне інформаційне та програмне забезпечення для отримання та обробки даних у сфері фінансів, банківської справи та страхування.

СК07. Здатність складати та аналізувати фінансову звітність.

СК09. Здатність здійснювати ефективні комунікації.

СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення.

СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

Результати навчання

ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.

ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.

ПР04. Знати механізм функціонування державних фінансів, у т.ч. бюджетної та податкової систем, фінансів суб'єктів господарювання, фінансів домогосподарств, фінансових ринків, банківської системи та страхування.

ПР05. Володіти методичним інструментарієм діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у т.ч. бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування.)

ПР06. Застосовувати відповідні економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач.

ПР12. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у фінансовій сфері діяльності.

ПР13. Володіти загальнонауковими та спеціальними методами дослідження фінансових процесів.

ПР14. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик фінансових систем, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

ПР16. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

ПР19. Виявляти навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

ПР20. Виконувати функціональні обов'язки в групі, пропонувати обґрунтовані фінансові рішення.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 32 год., практичні роботи – 16 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

«Вища математика», «Економічна статистика», «Фінанси».

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Лекції проводяться інтерактивно з використанням мультимедійних технологій. На практичних заняттях використовується проєктний підхід до навчання, ігрові методи, акцентується увага на використанні інформаційних технологій в сфері страхування.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Тема 1. Сутність, принципи і роль страхування

Необхідність і форми страхового захисту. Витоки страхування. Сутність страхування як економічної категорії. Суб'єкти та об'єкти страхування. Функції страхування. Принципи страхування. Системи страхування.

Тема 2. Класифікація страхування

Класифікація страхування за різними ознаками. Форми страхування: обов'язкова та добровільна.

Тема 3. Страхові ризики і їх оцінка

Сутність, роль та місце ризиків у страхуванні. Класифікація ризиків. Ризик-менеджмент і страхування.

Тема 4. Страховий ринок

Сутність страхового ринку, його функції та принципи функціонування. Структура страхового ринку. Учасники страхового ринку. Страхові посередники та професіонали страхового ринку.

Товариства взаємного страхування. Об'єднання страховиків та їх функції. Маркетинг і реклама страхових послуг. Реалізація страхових послуг. Внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на функціонування страхового ринку.

Тема 5. Страхова організація

Види страхових компаній та порядок їх створення і ліквідації. Стратегія страхової компанії. Організаційна структура страхової компанії. Ресурси страхової компанії. Органи управління страховою компанією та їхні функції.

Тема 6. Договори страхування

Поняття, зміст і основні вимоги до страхових договорів. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання. Процедура підготовки та укладання договору. Вирішення спорів і припинення дії договору.

Тема 7. Державне регулювання страхової діяльності

Мета і завдання державного регулювання страхової діяльності. Державна політика у сфері страхування. Система державного нагляду за страховою діяльністю в Україні. Структура, завдання та функції органів державного нагляду. Ліцензування страхової діяльності та контроль за її проведенням. Державна програма розвитку страхового ринку України.

Тема 8. Особисте страхування

Сутність та особливості особистого страхування. Страхування життя та пенсій. Страхування життя та його основні види. Змішане страхування життя. Страхування ренти і пенсій. Страхування від нещасних випадків, його основні види та форми здійснення. Обов'язкове особисте страхування від нещасних випадків. Індивідуальне та колективне добровільне страхування від нещасних випадків. Медичне страхування. Обов'язкове медичне страхування. Добровільне медичне страхування.

Тема 9. Майнове страхування

Загальна характеристика майнового страхування. Страхування майна юридичних осіб. Страхування майна на випадок вогню, стихійного лиха та крадіжки. Особливості страхування майна сільськогосподарських підприємств. Страхування технічних ризиків. Страхування транспортних засобів та вантажів. Морське страхування. Авіаційне страхування. Страхування наземного транспорту. Страхування вантажів. Страхування майна громадян. Страхування будівель. Страхування тварин. Страхування домашнього майна.

Тема 10. Страхування відповідальності

Економічна сутність страхування відповідальності. Характеристика та особливості основних видів страхування відповідальності. Поліси страхування загальної цивільної відповідальності. Страхування відповідальності виробника за якість продукції. Страхування відповідальності роботодавця. Страхування професійної відповідальності. Страхування відповідальності за екологічне забруднення. Страхування відповідальності на транспорті. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів. Страхування відповідальності перевізника вантажів. Страхування вантажів у міжнародних перевезеннях.

Тема 11. Страхування кредитних і фінансових ризиків

Економічний зміст страхування кредитних ризиків. Організаційні форми страхування кредитів. Страхування депозитів. Страхування від втрат прибутку. Класифікація зовнішньоекономічних ризиків. Страхування валютних та біржових ризиків. Страхування інших зовнішньоекономічних ризиків.

Тема 12. Перестраховання і співстраховання

Сутність і роль перестраховання. Методи перестраховання. Форми проведення перестраховальних операцій. Особливості перестраховання ризиків у нерезидентів. Співстраховання та механізм його дії.

Тема 13. Актуарні розрахунки у страхуванні

Сутність, завдання та класифікація актуарних розрахунків. Показники страхової статистики.

Тема 14. Визначення страхових тарифів

Математичні основи обчислення тарифних ставок. Склад і структура побудови страхових тарифів. Розрахунок тарифів з ризикових видів страхування. Особливості розрахунку тарифних ставок за договорами страхування життя. Види страхових внесків (премій, платежів). Визначення тарифів за договорами загального страхування.

Тема 15. Фінансово-економічна діяльність страхових організацій

Особливості фінансово-економічної діяльності страховика. Склад та економічний зміст доходів страховика. Склад та економічний зміст витрат страховика. Фінансові результати страховика. Фінансові результати страховика. Оподаткування страхових компаній.

Тема 16. Фінансова надійність страхової компанії

Поняття фінансової надійності страховика. Умови забезпечення платоспроможності страховика. Страхові резерви та порядок їх формування. Оцінка фінансового стану страховика. |

Теми практичних занять

Тема 1. Сутність, принципи, класифікація і роль страхування

Тема 2. Страхові ризики і їх оцінка. Страховий ринок

Тема 3. Договори страхування. Державне регулювання страхової діяльності

Тема 4. Особисте страхування

Тема 5. Майнове страхування

Тема 6. Страхування відповідальності

Тема 7. Актуарні розрахунки у страхуванні. Визначення страхових тарифів

Тема 8. Фінансово-економічна діяльність та фінансова надійність страхових організацій |

Теми лабораторних робіт

Лабораторні роботи в рамках дисципліни не передбачені. |

Самостійна робота

Курс передбачає виконання індивідуального розрахункового завдання. Результат розрахунків та обґрунтованість висновків оформлюється у письмовий звіт.

Студентам також рекомендуються додаткові матеріали (відео, статті) для самостійного вивчення та аналізу. |

Література та навчальні матеріали

Основна література:

1. Борисюк О.В. Б84 Страховий менеджмент : конспект лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 102 с.
2. Клапків Л.М., Клапків Ю.М., Свірський В.С. Фінансові ризики в діяльності страхових компаній: теоретичні засади, сучасні реалії та прагматизм управління : монографія. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2020. 171 с.
3. Опальчук Р.М. Страховий менеджмент: навчальний посібник. Київ: ЦП «Компринт», 2023. 251 с.
4. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
5. Страхування : навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
6. Сосновська О.О. Страхування : навчальний посібник. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.

Додаткова література:

1. Алескерова Ю. В., Салькова І. Ю., Федоришина Л. І. Страховий менеджмент : підручник. Вінниця : ВНАУ, 2019. 294 с.
2. Татаринцева Ю.Л., Утропова Д. Розвиток страхового ринку в Україні. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Луцьк 15 грудня 2022 р.). Луцьк : ЛНТУ, 2022. С. 305-306. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/60826/1/Utropova_Rozvytok_2022.pdf
3. Татаринцева Ю.Л., Пономаренко А.В. FINTECH інновації у банківському та страховому бізнесі в умовах глобалізації світової економіки. *Традиції та інновації в сучасній науці та освіті в умовах викликів та загроз глобалізації*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро 22 листопада 2022р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 243-245.
4. Татаринцева Ю.Л., Яковлева В.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхової компанії. *Актуальні аспекти розвитку науки і освіти*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. науково-

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкової оцінки складаються з результатів оцінювання у вигляді: підсумкової контрольної роботи (20%); Індивідуальної роботи (20%) та виконання самостійної роботи студента (60%). 60% самостійної роботи складаються з:

- 40% поточного оцінювання (включаючи підготовку презентації в powerpoint, доповіді за темами та роботу на практичних заняттях);
- 20% поточного семестрового контролю (тести).

Передбачена рейтингова система отримання оцінки. Екзамен виконується письмово та містить: (20 тестових завдань з теорії + розв'язання задачі). |

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/> |

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис

Завідувач кафедри
Олександр МАНОЙЛЕНКО

Дата погодження, підпис

Гарант ОП
Марина ШЕВЧЕНКО